

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

A kartellek és a GVH

GAZDASÁGI
VERSENYHIVATAL

„engedékenységi politikája”

Írta: ifj. Sipos László

Győr, 2007. március

Bevezetés

Az Alkotmányunk 9.§-át összefoglalva elmondható, hogy Magyarország olyan **piacgazdaság**, amelyben az állam elismeri és támogatja a **vállalkozás jogát** és a **gazdasági verseny szabadságát**.¹ Ez utóbbi – t.i. az egészséges piaci verseny – a piacgazdaság alapja, azonban nem szabad elfelejtenünk, hogy a gazdasági szereplőkben mindig is megvolt az arra való hajlam, hogy korlátozzák (kizárják) a versenyt az ezzel elérhető extraprofit érdekében. A fent említett versenykorlátozások egyik legveszélyesebb megjelenési formája a **kartell**.

A kartellek

A **kartell** nem más, mint az adott piac működésének magánérdekű, versenyt kizáró, vagy korlátozó szabályozása. A kartellek áremelkedésekhez, választékcsökkenéshez, illetve végső soron a fogyasztók megkárosításához vezetnek, ezért az ellenük való fellépés az állam kiemelt feladata. **A tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló törvény (Tpv.)** tiltja a vállalkozások közötti versenyellenes megállapodásokat, összehangolt magatartásokat, illetve a vállalkozások társadalmi szervezetének, köztestületnek, egyesülésnek és más hasonló szervezetnek az olyan döntését, amely a gazdasági verseny megakadályozását, korlátozását, vagy torzítását célozza, vagy ilyen hatást fejthet, illetve fejt ki. A megállapodás (összehangolt magatartás, egyéb döntés) viszont csak akkor minősül tiltottnak, ha az egymástól független vállalkozások között jön létre.² Az **összehangolt megállapodás** (magatartás) **tilalma különösen** az alábbi esetekre vonatkozik:

- vételi, vagy eladási árak, valamint egyéb üzleti feltételek közvetlen vagy közvetett meghatározása
- az előállítás, forgalmazás, a műszaki fejlesztés, vagy a befektetés korlátozása
- beszerzési források elosztása
- a piac felosztása
- a versenytársak közötti, versenyeztetéssel kapcsolatos összejátszás, illetve
- a piacra lépés akadályozása³

¹ 1949. évi XX. törvény a **Magyar Köztársaság Alkotmánya** 9.§ (1)-(2) bekezdése.

² 1996. évi LVII. törvény **(Tpv.)** 11.§-a.

³ Megjegyzendő, hogy a versenytörvény 13.§-a szerint nem esik a fent írt tilalom alá a – (2) bekezdés szerint – „*csekély jelentőségűnek*” minősülő megállapodás.

Az előzőekben említett okokból a kartell kizárólag az egymástól **független versenytársak** között jöhet létre, ahol a versenytársak azok a piaci szereplők, akik egyazon piacon fejtik ki a tevékenységüket (tehát ugyanolyan vagy a fogyasztók szempontjából lényegében hasonló árukat, szolgáltatásokat nyújtó vállalkozásokat soroljuk ebbe a csoportba). Az egymástól való függetlenségről (függőségről) versenyjogi értelemben kell beszélnünk, amelynek az alapja a versenytörvény fúziós szabályaiban található „**irányítás**” fogalma. Ennek alapján *közvetlen*, illetve *közvetett* irányításról beszélhetünk.⁴ Az elmondottak következtében az egy konszernhez, gazdasági csoporthoz tartozó, egyébként egymástól jogilag független vállalkozások közötti megállapodás a versenyjog szabályai szerint nem minősül jogellenesnek (kartellezésnek).⁵ A gazdasági egységeken belül tehát csak „**látszólagos kartellek**” jöhetnek létre, melyekkel szemben a versenyjog nem lép fel.

„Az anyavállalat így nyugodtan megszabhatja a leányvállalatnak, hogy az hol, milyen áron, milyen feltételekkel értékesíthet. Ezek nem tekinthetők versenyellenes magatartásnak csupán vállalaton belüli feladatmegosztásról van szó. Amit a versenypolitika ezen a területen tehet legfeljebb az, hogy – különösen a fúziókontroll eszközeivel – megakadályozza az olyan méretű gazdasági egységek, cégcsoportok létrejöttét, amelyek a piaci verseny létét fenyegetnék. Ha azonban már létrejött egy ilyen cégcsoport, az ahhoz tartozó vállalkozások közötti megállapodások kiesnek a versenyjog célkeresztjéből.”⁶

Attól függően, hogy a versenytársak közötti megállapodás (magatartás) mire irányul, megkülönböztethetünk **különböző típusú** kartelleket. Ennek alapján beszélhetünk ár-, információ-, piacfelosztó, vagy a kibocsátást korlátozó ún. kvótakartellről.

Az **árkartell** esetében a versenytársak – tiltott módon – az eladási, vagy a beszerzési árakat egyeztetik egymás között. Ez sokféleképpen megvalósulhat, a gyakorlatban azonban az ár minimumának (az ún. „*küszöbár*”) megszabása a jellemző. Ugyancsak tilos a versenytársak közötti olyan információ áramoltatása, amely titkos, aktuális adatokat érint és alkalmas a piaci versenyből adódó bizonytalan állapotok mérséklésére (**információkartell**). A **piacfelosztás** – értelméből adódóan – azt jelenti, hogy a versenytársak felosztják egymás között a piacot, és mindegyik versenytárs számára kijelölnek egy olyan területet, ahol csak ő,

⁴ **Tpvt.** 23.§-ának (2) és (3) bekezdése.

⁵ Ennek indoka az, hogy abszurd helyzetet eredményezne, ha az egymással *versenyben nem álló* vállalkozások közötti ilyen tartalmú megállapodásokat versenykorlátozónak tekintenék.

⁶ Cégvezetés: Versenyjog vállalkozásoknak, 2. old.

vagy elsősorban ő jogosult értékesíteni.⁷ Ez történhet földrajzi alapon, de kötődhet bizonyos vevőkörhöz is. Különösen gyakori ez a fajta jelenség a nemzeti kereteken túlmutató, globális piacokon. A kibocsátást, vagy az értékesítés mennyiségét korlátozó ún. **(kvóta)kartellek** kapcsolódnak az előbb említett versenykorlátozó megállapodásokhoz. Nemzetközi szinten különösen gyakoriak az ún. **komplex kartellek**, amikor is a vállalatok az árkérdés rendezése mellett a piacokat is felosztják egymás között, emellett pedig biztosítják az érzékeny információk (például az árak, eredmények, eladások alakulása) belső áramlását.⁸

A kartellek megjelenése vonatkozásában a törvény háromféle **elkövetési magatartást** nevesít, amely alapján a versenykorlátozás megállapodással, összehangolt magatartással, vagy a vállalati társulások döntésén keresztül valósulhat meg. A **megállapodás** alatt egyaránt értendő az írásos, illetve a nem formális (szóbeli⁹) megállapodások. A megállapodás azonban gyakran összemosódik az **összehangolt magatartással**, amely a vállalatok közötti lazább tudati kapcsolatot jelöli. A harmadik forma (**társulások döntése**) sem ritkaság: az adott ágazat összes, vagy legalábbis nagyszámú, jelentős képviselőit tömörítő szervezetek, szövetségek, kamarák többször jelentették a kartellek melegágyát.¹⁰

A versenykorlátozást elvileg bármilyen **piac**on meg lehet valósítani, mégis van néhány olyan piaci jellemző, amely alapján meg lehet jósolni, hogy hol van nagyobb veszélye egy kartell megszervezésének. Kartellizálni tipikusan az egyszerű, **homogén**, gyakran szabványminőségű **termékek** piacait szokás, mint például cukor, vas, acél, vegyszerek etc. Ezek ugyanis olyan termékek, ahol elsősorban – vagy kizárólag – az **ár**nak van jelentősége a versenyben, így ha ezt a bizonytalansági elemet a „versenytársak” kiiktatják, akkor könnyedén kézben tudják tartani a piaci folyamatokat. További feltétel még, hogy a piac kevés szereplős legyen, ugyanis minél több cégnek kellene megegyeznie, annál bizonytalanabb volna a kartell megállapodás kimenetele. Emiatt kedveznek a kartellnek az ún. *oligopol piacok*, ahol néhány jelentős, egymással azonos méretű versenytársnak van meghatározó befolyása. A kartelltagoknak ugyanis a piac egészét – de legalábbis a kínálat jelentős részét – le kell fedniük, ellenkező esetben a vevők átpártolnának a kartellhez nem tartozó, olcsóbban áruló vállalatokhoz.

---

⁷ „Nem háborgatom a te piacodat, ha te is távol maradsz az enyémtől”.

⁸ Ilyen **világméretű kartellt** büntetett nagy összegű bírságokkal az Európai Bizottság és a magyar Gazdasági Versenyhivatal (GVH) 2005/2006-ban, nyilvántartási száma: Vj-102/2004/174.

⁹ Ún. *gentlemen's agreements*.

¹⁰ Jó példa erre a **Magyar Cementipari Szövetség** 2001-es ügye, nyilvántartási száma: Vj-73/2001.

Nem fogalmi eleme a kartellnek, de gyakran elő szokott fordulni, hogy a felek különféle **biztosítékokat** kötnek ki annak érdekében, hogy stabilizálják az együttműködésüket. Erre azért van szükség, mert az egymással megállapodott vállalatok számára jó üzlet volna a kartell révén magasra vitt árakhoz képest kicsit olcsóbban adni az árut, ily módon pedig piacot nyerni a versenytársaktól. Ám ezek a biztosítékok – nagy valószínűséggel – jogilag **nem érvényesíthetőek**, hiszen az az alap-megállapodás, amelyhez kapcsolódnak maga sem élvez jogi védelmet – sőt kifejezetten tiltott, büntetendő! –, a kartellszerződések ugyanis **semmisek**.¹¹

A kartellek fent bemutatott jellemzőit megismerve kaphatunk választ arra a kérdésre, hogy miért olyan fontos a **kartell** jellegű versenykorlátozások állami szintű **tiltása**, szankcionálása. A kartell alapvetően arra szolgál, hogy a kartelltagok profitját maximalizálja. „A >>**jólétmegmaradás törvényéből**<< következik azonban, hogy ha az adott összegű jólétből a vállalatok többet kapnak, akkor a fogyasztók kevesebbhez jutnak¹² – ahhoz képest, mintha a piacon egészséges verseny uralkodna. [...] nem túlzás, ha azt mondjuk: a kartellezők a fogyasztók zsebéből lopják ki a pénzt.”¹³ A kartellek különösen a magasabb árakkal, a korlátozott választási lehetőséggel, kevesebb fejlesztéssel (innovációval) okozhatnak a **fogyasztói hátrányokat**.

A kartellek létezését ennek ellenére nagyon nehézkes **bizonyítani** (a legritkább esetben lehet találni az összes versenytárs által aláírt kartellszerződést..), mivel azonban a kartellek létrehozatala és működtetése nagy szervezőmunkát igényel, így a legtöbb esetben van nyoma a versenykizáró gyakorlatnak. Az utóbbi évek során feltárt esetekben szinte mindig alkalmaztak helyszíni szemlét, vagy kutatást. Ennek eredményeképpen találtak – többek között – olyan számítógépben vagy egyéb helyen tárolt iratokat, elektronikus leveleket, emlékeztetőket, amelyek kellő súllyal bizonyították a versenykorlátozó magatartásokat. Az említett **tárgyi bizonyítékok hiánya** esetén sem reménytelen a kartell bizonyítása, ez az út azonban jóval komplikáltabb, hiszen nehezebb olyan gazdasági jellegű bizonyítást alkalmazni, amely nem hagy kétséget afelől, hogy a gyanús piaci magatartások mögött nem állhat más, csak kartellezés.

¹¹ Lásd: a **Polgári Törvénykönyvről** szóló 1959. évi IV. törvény 200.§ (2) bekezdését (a jogszabályba ütköző szerződés semmisségének szabálya).

¹² Margóra: a matematika nyelvén ezt a helyzetet **zéró összegű játéknak** hívják.

¹³ Cégvezetés: Versenyjog vállalkozásoknak, 7. old.

„Az egyidejű azonos áremelések mögött ugyanis – legalábbis elméletileg – állhat természetes, spontán piaci viselkedés is. Vannak olyan oligopol piacok, ahol a közös lépéseket többé-kevésbé indokolja a piac sajátos szerkezete. Az ilyen párhuzamos magatartásokat nem bünteti a versenytörvény. Csak azok az együttes áremelések tilosak, amelyek mögött egységes, bizonyítható akarat elhatározás áll.”¹⁴

A Gazdasági Versenyhivatal – bizonyítékszerzésre irányuló – **helyszíni vizsgálódásainak** alapvetően két fajtája létezik. A hagyományos **helyszíni szemle** lényege, hogy az ellenőrizendő vállalat dönthet arról, hogy fogadja-e a versenyhatóság képviselőit. Ha beengedi őket, akkor a versenyhatóság különböző iratokat kérhet elő, azokba betekinthesz, róluk másolatot készíthet, illetve – meghatározott esetekben – lefoglalhatja, valamint kérdéseket tehet fel. A szemléről (illetve annak eredményéről) mindig jegyzőkönyvet kell felvenni. A másik – gyakoribb – formája a **kutatás**. Ez 2001-től alkalmazható eszköz és lényegében annyiban különbözik az előzőtől, hogy ezzel akár a vállalkozás akarata ellenére is át lehet vizsgálni az üzlethelyiségében levő iratokat, illetve számítógépeket, sőt a kutatás kiterjedhet a vállalkozás vezetőinek lakóhelyére is (hisz nem ritkán éppen itt őrzik meg az esetleges bizonyítékokat). Amennyiben a vállalkozás (vezető) ellenkezik, úgy a GVH vizsgálói rendőri segítséget is igénybe vehetnek. Mivel azonban ezek a hatósági eszközök erőteljes beavatkozást tesznek lehetővé a cégek és vezetőik életébe, gyakorlására csak előzetes **bírói engedély** birtokában van lehetőség. A bíróság pedig csak akkor hoz engedélyező határozatot, ha a Hivatal legalább valószínűsíti, hogy más vizsgálati cselekmény nem vezet eredményre és ésszerű megalapozottsággal feltehető, hogy a helyszínen a megjelölt információforrás megtalálható és hogy azt nem bocsátanák rendelkezésre, vagy bármilyen módon felhasználhatatlanná tennék. A kutatást lehetőleg az érintett jelenlétében kell elvégezni.¹⁵

A kartellben közreműködők **szankcionálására** többféle módozat alakult ki a világon. Különbséget kell azonban tennünk a büntetőjogi, illetve a közigazgatási jogi alapú megközelítés között, illetve a személyre szabott, valamint a vállalkozást sújtó szankciók között. Számos országban – elsősorban az angolszász területeken – a kartellezést **bűncselekménynek** tekintik. Ebben elsődlegesen az a körülmény játszik szerepet, hogy a

¹⁴ Cégvezetés: Versenyjog vállalkozásoknak, 8. old.

¹⁵ Az erre vonatkozó szabályokat lásd: **Tpvt.** 65-66.§§-ok.

közvélekedés szerint a kartellezők – eredményét tekintve – közvetett módon ugyan, de lopnak: az áruért annak tényleges gazdasági értékénél magasabb árat kérnek el a vevőktől. Az USA-ban, vagy Kanadában emiatt például nem ritkaság, hogy nemzetközi kartellekben részt vevő külföldi cégvezetőket a bírság mellett 1-2 éves börtönbüntetésre ítélik. Emellett több európai országban is találunk példát – legalább jogszabályi, ha nem is tényleges joggyakorlati szinten – a személyre szabott büntetőjogi következmények kiszabhatóságára. A legutóbb például az Egyesült Királyságban és Írországban fogadtak el olyan törvényeket, amelyek büntetőjogi tényállássá tették a kartellezést. **Magyarországon** 2005-ig csupán a vállalkozással szemben lehetett **közigazgatási** jellegű **szankciókat** alkalmazni. Ennek keretében elő lehet írni a jogsértő magatartástól való tartózkodást, a jogsértő állapot megszüntetése érdekében meghatározott magatartásra lehet kötelezni, emellett pedig pénzbírsággal lehet sújtani a vállalkozást. Ennek összegét a 2000-es törvénymódosítás a vállalkozás előző évi forgalmának (nettó árbevételének) 10 %-ában maximalizálta, ami megegyezik a közösségi versenyjogi limittel. A bírság összegének növelése mellett a Hivatal gondot fordított arra is, hogy annak kiszabása kiszámítható, előrelátható legyen. Ennek a jegyében adta ki a **2/2003. számú közleményt** a bírság összegének megállapítása antitröszt ügyekben címmel.¹⁶ A 2005. évi XCI. törvény 2005. szeptember 1-jei hatállyal új **büntetőjogi tényállást**¹⁷ vezetett be, amely a közbeszerzési és koncessziós eljárásban kötött versenyt korlátozó megállapodás megkötését, illetve összehangolt magatartás tanúsítását tilalmozza. A cselekmény célzatos eredmény bűncselekmény: a koncessziós és közbeszerzési eljárás eredményének a befolyásolására kötött olyan megállapodást bünteti, amely a versenyt ténylegesen korlátozza. Az elkövetési magatartásokat a versenyjogi szabályok¹⁸ töltik meg tartalommal – ahogy erre a törvényjavaslat indoklása is utal. A szigorot enyhíti, hogy a szakasz (4) bekezdése büntethetőséget megszüntető okot szabályoz, ami szerint nem büntethető az elkövető, ha a cselekményt – mielőtt az a hatóság¹⁹ tudomására jutott volna – a hatóságnak bejelenti, és az elkövetés körülményeit feltárja. Megjegyzendő, a 2001. évi CIV. törvény – a terhelttel szemben folyó büntetőeljárás keretében – lehetővé teszi, hogy **a jogi személlyel szemben** is a benne meghatározott **intézkedéseket** alkalmazzanak a Btk-ban meghatározott

---

¹⁶ Megjegyzendő, hogy hasonló „*bírságpolicy*” anyaggal a legtöbb külföldi versenyhatóság is rendelkezik.

¹⁷ A **Büntető Törvénykönyvről (Btk.)** szóló 1978. évi IV. törvény 296/B.§-a.

¹⁸ Itt elsősorban a **Tpvt.** 11.§-ára, illetve az Európai Közösséget létrehozó szerződés (**EK-Szerződés**) 81. cikkére kell gondolni.

¹⁹ A **hatóságon** e törvényhellyel kapcsolatban a verseny- vagy pénzügyi felügyeletet ellátó szerveket, illetve a közbeszerzésekkel kapcsolatos jogorvoslati eljárást lefolytató szervet is érteni kell.

szándékos bűncselekmények elkövetése esetén, ha a bűncselekmény elkövetése a jogi személy javára vagyoni előny szerzését célozta, vagy eredményezte és a cselekményt a jogi személy meghatározott tagja követte el.

„Nincs tehát akadálya annak, hogy a közbeszerzési és koncessziós eljárásban kötött versenyt korlátozó megállapodásban résztvevő jogi személlyel szemben – az elkövetők egyéni büntetőjogi felelősségre vonásán és a jogi személyre kiszabott versenyjogi bírságon túl – a bíróság egyéb szankciókat is alkalmazzon.”²⁰

Ilyen törvényben meghatározott **szankció** (intézkedés) lehet a jogi személy megszüntetése, tevékenységének egytől három évig terjedő korlátozása és/vagy pénzbírság kiszabása. A tevékenységének korlátozása esetén a bíróság döntésétől függően: nem végezhet nyilvános felhívás alapján betétgyűjtést, nem vehet részt közbeszerzési eljárásban, nem köthető vele koncessziós szerződés, nem minősíthető közhasznú szervezetté, et cetera.²¹

Engedékenységi politika

Számos versenyhatóság alkalmaz olyan politikát, hogy a még nem, vagy nem kellően felderített versenykorlátozó megállapodást (különösen a kartelleket) a hatóságnál bejelentő vállalkozást a bírság alól felmenti, vagy az eredetnél lényegesen kisebb összegű bírságot szab ki rá. A külföldi tapasztalatok szerint ez a lehetőség számos titkos kartell felszámolását teszi lehetővé és esetenként a bizonyítás egyetlen lehetséges módját jelenti a hatósággal együttműködő kartelltag által feltárt bizonyítékok révén. A Gazdasági Versenyhivatal nagy figyelmet fordít a titkos, kőkemény kartellekre. Ezt mutatja egyrészt az ilyen ügyekre specializálódott **kartellcsoport**²² felállítása, másrészt pedig az engedékenységi politikát meghirdető 2003-as **közleménye**. A közlemény kibocsátásának az volt a célja, hogy meghatározza azokat a feltételeket, amelyek teljesülése esetén a kartellben résztvevő, a kartell feltárását tevékenyen elősegítő vállalkozások mentesülhetnek az egyébként kiszabásra kerülő bírság egésze, vagy annak egy része alól.

²⁰ **Tájékoztató** a 3/2003. számú közleményhez kapcsolódó egyes kérdésekről, 2. old.

²¹ 2001. évi CIV. törvény **a jogi személlyel szemben alkalmazható intézkedésekről**, 2-6.§§.

²² **Kartell Iroda**: az elnökhelyettes szakmai felügyelete alá tartozó csoport, amely a titkosan megvalósított, legkeményebb versenykorlátozást (árrögzítést, piacfelosztást) jelentő kartellek felderítését, vizsgálatát végzi.

„Alkalmazására a két vagy több versenytárs közötti olyan titkos kartell megállapodások esetében kerülhet sor, amely megállapodások vagy összehangolt magatartások közvetlenül vagy közvetve az árak rögzítésére, a piac felosztására – beleértve a versenytárgyalási összejátszást is –, vagy termelési, eladási kvóták meghatározására irányulnak.”²³

A közlemény közzétételével – amely a törvény alapján nem kötelező erejű – növekedett a **jogbiztonság** e területen, a Hivatal működése kiszámíthatóvá, átláthatóbbá vált. A vállalkozások ettől kezdve a közlemény ismeretében fel tudják mérni, hogy a titkos kartellekből való kilépés, illetve a Hivatal tájékoztatása számukra milyen előnyökkel járhat. Ez pedig – várhatóan – megkönnyíti majd a kartellek felderítését a GVH számára.

A versenyjogban alkalmazott engedékenységi politika a – többek között a büntetőeljáráásban is széles körben elterjedt – **opportunizmus elvén** alapszik. *„A kartell megállapodások sajátossága a titokban történő megvalósulás, ebből következően pedig a bizonyítékok elrejtése, megsemmisítése is. Ily módon a kartellekkel szembeni sikeres fellépés kulcskérdése a >>hallgatás megtörése<< és ezen keresztül a meghatározó bizonyítékok feltárása és megszerzése. Mindezt a hagyományosan alkalmazott vizsgálati eszközökkel nehéz, olykor lehetetlen elérni, ezért a kartell tagokat [...] célszerű érdekeltté tenni a versenykorlátozó megállapodások feltárásában. Az engedékenységi politika meghirdetése a hatósággal történő együttműködő magatartás elősegítésére szolgál.”* – ahogy a közlemény fogalmaz. Az opportunizmus tehát feltételezi azt, hogy a mindenkori kartellek felderítéséhez, megszüntetéséhez **nagyobb közérdek fűződik**, mint az egyes kartellekben résztvevő, ám annak felszámolásához aktívan hozzájáruló és ellenük bizonyítékokat szolgáltató kartelltagok megbüntetéséhez.

Az engedmények **jogi háttérét** egyébként a versenyjogi törvény 78.§-a teremti meg, amely értelmében a bírság összegének kiszabásakor az eljárás alá vont vállalkozás *„eljárást segítő együttműködő magatartása”* **bírságcsökkentő tényezőként** vehető figyelembe.

Az engedékenységi politika **kétféle lehetőséget** kínál a kartelltagok számára: a bírság teljes összegének elengedését, vagy pedig a bírság csökkentését.

²³

3/2003. számú közlemény a kartellek feltárását segítő engedékenységi politika alkalmazásáról.

A **teljes elengedést** a verseny-felügyeleti eljárás (vizsgálat) megindításához és/vagy a jogsértés megállapításához köti és az elsőként meghatározó jellegű segítséget (pl. közvetlen bizonyíték szolgáltatása) nyújtott vállalkozás számára tartja fenn, feltéve, hogy az a közleményben meghatározott egyéb feltételeknek²⁴ is megfelel.

Megjegyzendő, hogy a GVH a bírságösszeg teljes elengedése kapcsán nagy szerepet szán **elsőbbség** érvényesülésének, ami szerint ha egy adott ügy kapcsán a Hivatal már feltételeken elengedte a teljes bírságösszeget egy vállalkozás számára, akkor egy újabb együttműködő vállalkozás számára már csak a várható bírságösszeg csökkentésének a lehetőségét biztosítja.

A **bírság csökkentésére** azon vállalkozások esetében kerül sor, amelyek aktív közreműködésükkel számottevő mértékben hozzájárultak a kartell feltárásához, azonban a teljes elengedésre valamilyen közleményben meghatározott oknál fogva nincs mód. „A csökkentés mértéke tükrözi azt, hogy mennyiben járult hozzá az ügyfél közreműködése – tartalmi és időbeli értelemben – a jogsértés feltárásához.”²⁵ A bírságösszeg csökkentésének mértéke egyébként aszerint alakul, hogy a csökkentés kritériumainak megfelelő vállalkozás hányadikként jelentkezett kérelmével a hatóságnál. Ha első volt, akkor a csökkentés mértéke 30-50 %, másodikként 20-30 % között van, minden további vállalkozás esetében pedig a csökkentés mértéke a kiszabható bírság 20 %-áig terjedhet.

*„Ezen túlmenően, ha egy vállalkozás olyan, a GVH előtt nem ismert tényre vonatkozóan szolgáltat bizonyítékot, amely közvetlen jelentőséggel bír a valószínűsített megállapodás súlyára és időtartamára vonatkozóan, a GVH a **súlyosító bizonyítékot** nem veszi figyelembe a bizonyítékot szolgáltató vállalkozás bírságának megállapításakor.”²⁶*

A gyakorlatban alapvetően az írásos, **bizonyító erejű dokumentumok**, különösen a teljes bizonyító erejű okiratok átadása eredményezheti a bírságösszeg elengedését, illetve csökkentését. Azt is fontos kiemelni, hogy a GVH csak akkor fogja teljesen vagy részlegesen elengedni a kiszabható bírságösszeget, ha a közleményben foglalt feltételek teljesülése az eljárás végén is megállapítható. Eddig az időpontig a Hivatalnak a bírság elengedésére tett előzetes ígérete csak **feltételesnek** tekinthető. A Gazdasági Versenyhivatal hajlandó a

²⁴ **Közlemény 15. pontja** tartalmazza ezeket a konjunktív feltételeket, így többek között a GVH-val való teljes körű együttműködés, valamennyi birtokában levő bizonyíték szolgáltatása, kartellbeli tevékenység teljes beszüntetése.

²⁵ **3/2003. számú közlemény**, 3. old.

²⁶ U.o.

leplező bizonyítékot szolgáltató számára korlátozott mértékben **anonimitást** is biztosítani legkésőbb az eljárást lezáró határozat meghozataláig, illetve a többi kartelltag iratbetekintési jogának a megnyíltáig.

Záró gondolatok

2007. február 16-án a Gazdasági Versenyhivatal védnöksége alatt **nemzetközi konferenciát** tartottak hazánkban a kartellek társadalmi veszélyességéről, illetve a velük szembeni fellépés lehetséges módjairól. A konferencián részt vett előadók, versenyhatóságok, politikai döntéshozók, illetve vállalati képviselők egyetértettek abban, hogy a kartellek áremelkedéshez, választékcsökkenéshez és végső soron a fogyasztók megkárosításához vezetnek, emiatt pedig az ellenük való fellépés fontos és hasznos feladat.

A kartellek (és általában a versenykorlátozó jelenségek) elleni küzdelem a **piacgazdaság védelmének** egyik talán legfontosabb feladata. A Gazdasági Versenyhivatal által az elmúlt négy évben felderített kartellek a legóvatosabb becslések szerint is közel 64 milliárd forinttal **rövidítették meg** a vásárlókat, de a szakirodalom szerint a veszteség elérheti a 142 milliárd forintot is. Ennek ellensúlyozásaképpen a GVH 2002 óta 20,2 milliárd forint **bírságot** vetett ki.²⁷ Ez az adat is mutatja azt az európai tendenciát, amely szerint egyre magasabb összegű szankciókkal harcolnak az újratermelő kartellek ellen. Manapság nemcsak az USA-ban szabnak ki a kartellezőkre milliárdos nagyságrendű bírságokat, hanem már Magyarországon is találkozhatunk közel hasonló súlyú büntetésekkel (adott esetben több százmillió forintos bírságok kiszabásával²⁸).

A vállalkozások szabadon választhatnak a kínálkozó **alternatívák** között: a kartellalapítás (tagság) vállalásával azonban az új szabályoknak köszönhetően meglehetősen ingoványos talajra lépnek, hiszen az engedékenységi politika „*kiskapuja*” könnyedén megtörheti a csoport „*leggyengébb láncszemét*” a teljes vagy részleges „*amnesztia*” reményében, s ezzel előidézhetheti a kartell lelepleződését és vele együtt a kartellben részt vevő más tagok teljes körű felelősségre vonását.

---

²⁷ Ezek az adatok **Nagy Zoltán** (GVH elnök) – a konferencián elhangzott – előadásából származnak.
²⁸ Példa erre a Fővárosi Bíróság által is jóváhagyott Vj-162/2004-es **egyetemi kartellügyben** hozott határozat.

Felhasznált irodalom és alkalmazott jogszabályok

Irodalom

Horváth Gergely – Szalay Gyula – Szalay László – Szegedi András: Az üzleti jog alapjai

Cégvezetés: Versenyjog vállalkozásoknak, 2003/8. szám

(<http://cegvezetes.cegnet.hu/2003/8/versenyjog-vallalkozasoknak>)

Törvények

1949. évi XX. törvény Magyar Köztársaság Alkotmánya

1959. évi IV. törvény a Polgári Törvénykönyvről

1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről

1996. évi LVII. törvény a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról

2001. évi CIV. törvény a jogi személlyel szemben alkalmazható intézkedésekről

Versenyjogi iránymutatások

2/2003. számú (GVH) közlemény bírság összegének megállapítása antitröszt ügyekben

3/2003. számú (GVH) közlemény a kartellek feltárását segítő engedékenységi politika alkalmazása

Tájékoztató a 3/2003. számú közleményhez kapcsolódó egyes kérdésekről

Versenyjogi döntések:

Vj-73/2001. Magyar Cementipari Szövetség

Vj-74/2004/58. Construm Építőipari Kft. – Royal Bau Rt.

Vj-101/2004/59. Kemira csoport – Tessanderlo csoport

Vj-102/2004/174. Világméretű kartell

Vj-162/2004. Egyetemi kartellügy